

Ông già Nam Bộ Nguyễn Đạt, NV, 13/10/04

Lúc tôi vào quán cà phê thuộc loại quán cóc trên đường Nguyễn Huệ thì trong quán chỉ còn một chiếc bàn nhỏ và hai chiếc ghế nhỏ bằng nhựa. Bốn năm bàn kia, người ngồi chật ních, họ là những người ở miệt Cần Thơ, Vĩnh Long lên Sài Gòn dự đám cưới. Lát sau, một ông già ốm nhom, đeo túi xách vào quán. Gương mặt ông già đầy những nếp nhăn hằn sâu. Nhìn gương mặt ấy, tôi liên tưởng những cây đước rẽ chằng chịt miền Tây Nam Bộ, những rừng cây đước mà tôi vẫn thấy ngút ngàn vùng biển Cần Giờ. Ông già ngồi vào chiếc ghế còn lại ở bàn tôi đang ngồi, kêu một ly "xây chừng", và người chủ quán mang ra ngay một ly cà phê đen nóng.

Ông già nói với tôi: "Chú biết không, thứ cà phê này, hồi trước, tui sẽ đồ ra đĩa cho mau nguội để uống liền. Bì giờ thông thả, lại ưa dầm cái phin nó nhỏ giọt".

Ông già nói vậy, làm tôi nhớ lại cả một thời xa xưa, ở một khu xóm bà con lao động của Sài Gòn. Bây giờ những khu xóm lao động ấy vẫn còn, nhưng lại khác xưa, và chẳng thấy ai đồ cà phê nóng ra đĩa cho mau nguội.

Khi cả đám người miệt Cần Thơ, Vĩnh Long ra khỏi quán, còn lại ông già và tôi, ông già nói: "Mấy người này lên Sài Gòn ăn tiệc cưới thấy lạ hung". Tôi hỏi ông già: "Ở Cần Thơ, Vĩnh Long thì đương nhiên đám cưới có in thiệp mời, nhưng không biết ở những xã ấp vùng đó đám cưới có in thiệp mời chưa?".

Ông già nói: "Có hết rồi chú ơi. Con gái miệt vườn miền Tây cũng nhuộm tóc vàng tóc đỏ tùm lum. Tui nhớ hồi trước, mà bì giờ cũng vẫn còn nhiều nơi như vậy, đám cưới ở vùng quê khắp cõi đất phương Nam này, không cần thiệp mời chi hết, bà con biết là kéo tới, phụ việc, rồi ăn tiệc, rồi cũng có tiền mừng đám cưới... Tui biết chuyện một làng quê nọ ở miền Tây, nhà một ông đại gia ở đó có đám mạ Người nhà bàn mổ heo mời bà con tới, ông mắng: Khỏi mời, đám dân ở đây cũng tự động kéo tới rần rần cho mà coi..

Bởi ông nghĩ bà con dân quê nghèo khổ háo ăn, biết nhà giàu có đám thì đương nhiên mổ heo mổ bò. Rồi chú biết không, chẳng ai tới hết. Cuối cùng ông phải biểu người nhà đi mời từng chỗ một". Ông già từng trải, thấu hiểu tính cách người dân quê Nam Bộ.

Tôi hỏi và ông già cho biết, sinh quán của ông là Kiên Giang, từ thuở nhỏ ông đã đi khắp miền Tây, và nhờ vốn liếng đọc sách, tự học, biết nói và viết thông thạo tiếng Pháp, ông lên Sài Gòn sinh sống bằng nghề dạy học từ thời Pháp thuộc. Sài Gòn thuở ấy .

Ông già chỉ tôi chỗ trồng cây cỏ làm đẹp chính giữa con đường Nguyễn Huệ, trong cái bồn kéo dài, chia con đường thành hai chiều xe cộ qua lại: "Nơi đó, hồi trước có trồng hàng cây thông rất đẹp, thứ thông của nước Ý-đại-lợi. Rồi sau đó tự nhiên khô héo, chết hết một loạt.

Có người biểu do bị ảnh hưởng thuốc khai quang từ vùng Cần Giờ, gió thổi vô làm chết. Nhưng cũng khó tin, sao chỉ có hàng cây thông này bị ảnh hưởng mà chết lặn? Ông già hỏi chỗ tôi ở, rồi nói: "Chỗ chú ở hồi trước là cánh rừng cao su đó. Sau mới lập khu cư xá Lữ Gia, thời Tổng Thống Nguyễn Văn Thiệu có lập Trường Nữ Quân Nhân, bì giờ cái trường này là Xưởng May Mặc.

Rồi có trường phổ thông trung học, rồi chợ Tân Bình... Con đường phố Nguyễn Văn Thoại, bì giờ là đường Lý Thường Kiệt đó, hồi xưa toàn là cây cao su. Những năm trước 1960, tui ở khu vực này, đứng chơi ở đường Nguyễn Văn Thoại, tui nhìn thấu tới khu vực đường Lê Văn Duyệt nổi dài, nay là đường Cách Mạng Tháng Tám nổi dài (đoạn nổi dài này, bây giờ đặt tên là đường Trường Chinh), tui còn thấy hình dáng những chiếc ghe chở củi qua lại. Mới đây, đi ngang bệnh viện Thống Nhất ở góc đường Lý Thường Kiệt (Nguyễn Văn Thoại cũ) và đường Cách Mạng Tháng Tám (Lê Văn Duyệt), tui ngó mấy cây cao su hồi đó còn sót lại, bồi hồi cảm kích.

Mong sao thành phố giữ gìn mấy cây cao su đó".

Chợt nhắc tới mấy người miệt Cần Thơ, Vĩnh Long lên Sài Gòn dự đám cưới, tôi nói với ông già, tuần trước tôi mới dự tiệc cưới ở nhà hàng - khách sạn Continental: "Trước 30-4-1975, tôi thường uống cà phê, uống rượu ở nhà hàng Continental mà không biết có một cái sân rất rộng phía bên trong. Tiệc cưới tổ chức ở cái sân đó, chung quanh sân có những cây sứ to lớn, mầu sọc lồi lõm như cội mai già, rất đẹp, chắc phải có tuổi hàng trăm năm". Ông già nói rất hưng phấn:

"Chớ gì nữa! Người lập nhà hàng - khách sạn Continental là một ông người Pháp, cha Pháp mẹ Việt, tên là Philippe Franchini, tui có gặp từ những năm 1940, hồi đó ông về thăm quê ngoại ở cù lao Năm Thôn. Mới đây, tui ngẫu nhiên gặp cuốn sách viết về Sài Gòn, có bài của ông, in bên Pháp. Trong một bài viết về nhà hàng - khách sạn Continental, mô tả hồi xưa, trước mặt Continental có những cây dái ngựa, tiếng dân dã kêu tên thứ cây này, trong bài viết, tác giả viết tên cây là caroubier, bi giờ tui còn thấy vài cây ở khu vực Trường Đua Phú Thọ - quận 11.

Không biết chú thì sao, chớ tui thấy mấy cây đó, và mấy cây cao su, cây gòn trong nội thị Sài Gòn, thiệt bồi hồi cảm kích.

Trong cái quán cóc, bé tí như con cóc, lại nổi nhạc, thứ nhạc Sài Gòn hôm nay, giọng ca của nữ danh ca đương đại Mỹ Tâm: Họa mi họa mi hát... Tôi nói: Cô Mỹ Tâm hát rằng họa mi hát, mà cứ như họa mi chết do bị xe ben cán nát tức thì, khiến cô phải hét lên như thế...

Ông già gật gù: "Bi giờ nhớ lại nhạc Sài Gòn hồi đó thấy thiệt cảm động. Chú có nhớ mấy bài này: Tàu đêm năm cũ gió đêm ôi lạnh sao, chàng trai đi về ngàn.../ Con đường mang tên em, đèn khuya mắt đỏ còn đầy dấu xưa.../ Biết nhau ngày hôm nay, xin nhớ mãi về sau này. Xin có anh đợi mong tôi, khi phố cũ vừa lên đèn. Đêm khuya vắng vẻ, càng thấy thương ngoại ô buồn. Mưa nửa đêm, mưa vào tim. Hương cỏ may. Ta về xóm cũ, ghé hiệu cà phê xưa, có bạn bè thật nhiều...

Nghe ông già nhắc lại mấy bài hát cũ với cả giai điệu nhạc, gần như ông già hát, với giọng rề rề của một lão niên, tôi càng thương mến ông, thấy ông vừa thông thái, lại rất tình cảm. Tiện dịp có cái máy chụp ảnh trong túi xách, tôi xin phép được chụp một bức chân dung "ông già Nam Bộ". Trước lúc chia tay, ông còn nói thêm về nhạc cũ Sài Gòn, với tin báo mà tôi đã biết: Nhạc sĩ Trúc Phương đã mất trong hui quạnh ở Sài Gòn.

Còn tôi nói cho ông già biết, nhạc sĩ Lê Dinh ở bên Canada thư về: Nhạc sĩ Lam Phương, sau cơn tai biến mạch máu não, hiện nay đang chống nạng từng bước đi..